

UNIwersytet
IM. ADAMA MICKIEWICZA
W POZNANIU

Archeologia regionów i stref kulturowych, Węzłowe problemy epoki kamienia

Sylabus zajęć

Informacje podstawowe

Kierunek studiów Archeologia		Cykl dydaktyczny 2024/25
Specjalność -		Kod zajęć 19ARLS.21P.15846.24
Jednostka organizacyjna Wydział Archeologii		Języki wykładowe polski
Poziom studiów studia drugiego stopnia		Obligatoryjność Obowiązkowy
Forma studiów studia stacjonarne		Blok zajęciowy Przedmioty podstawowe
Profil studiów profil ogólnoakademicki		
Koordinator zajęć	Jacek Wierzbicki	
Prowadzący zajęcia	Jacek Wierzbicki, Piotr Chachlikowski, Arkadiusz Marciniak, Iwona Sobkowiak-Tabaka, Marzena Szmyt	
Okres Semestr 1	Forma zajęć / liczba godzin / forma zaliczenia • Wykład: 30, Egzamin	Liczba punktów ECTS 4

Cele kształcenia dla zajęć

Kod	Cel
C1	Wykład jest wprowadzeniem w problematykę współczesnych zagadnień archeologii epoki kamienia, mającym na celu wstępne przygotowanie studentów do ich własnych dociekań badawczych
C2	Wskazanie kluczowych problemów badawczych w archeologii epoki kamienia
C3	Przedstawienie przełomowych momentów rozwoju kulturowego w paleolicie i neolicie (np. rewolucja górnego paleolitu, neolityzacja) oraz problemów ich interpretacji
C4	Ukazanie roli różnych kierunków badawczych archeologii w interpretacji węzłowych problemów paleolitu i neolitu.
C5	Prezentacja sztandarowych źródeł litycznych poświadczających zjawisko przejmowania i użytkowania "importu" surowcowego w dobie młodszej epoki kamienia jako generatorów aktywności ówczesnych społeczności Europy w sferze dalekosiężnych, interregionalnych kontaktów kulturowych.

Wymagania wstępne

Brak

Efekty uczenia się dla zajęć

Kod	Efekty uczenia się dla zajęć w zakresie	Efekty uczenia się dla kierunku	Metody weryfikacji osiągnięcia efektów uczenia się dla zajęć
Wiedzy - Student/ka:			
W1	zna najważniejsze etapy w procesie rozwoju człowieka w epoce kamienia (paleolit-neolit)	ARL_K2_W01, ARL_K2_W02, ARL_K2_W04	Egzamin pisemny
W2	zna i rozumie znaczenie kluczowych momentów w rozwoju kultury ludzkiej w dobie epoki kamienia na terenie Europy	ARL_K2_W02, ARL_K2_W03, ARL_K2_W04, ARL_K2_W05, ARL_K2_W08	Egzamin pisemny
W3	rozumie główne problemy archeologii epoki kamienia i ich najnowszą interpretację	ARL_K2_W02, ARL_K2_W03, ARL_K2_W06, ARL_K2_W08	Egzamin pisemny
W4	Zyskuje ogólną wiedzę na temat zjawiska przejmowania i użytkowania importowanych surowców w Europie w dobie młodszej epoki kamienia.	ARL_K2_W02, ARL_K2_W03, ARL_K2_W04, ARL_K2_W05, ARL_K2_W06	Egzamin pisemny
W5	Posiada aktualną wiedzę odnośnie struktury (asortymentu, pochodzenia i chronologii) surowców egzogennych użytkowanych w środowisku społeczności kultur neolitycznych w Europie.	ARL_K2_W02, ARL_K2_W03, ARL_K2_W04, ARL_K2_W05, ARL_K2_W06	Egzamin pisemny
W6	Zna i rozumie zjawisko "importu" surowcowego w Europie w dobie młodszej epoki kamienia, ze szczególnym uwzględnieniem charakteru i mechanizmów dalekosiężnych translokacji surowców egzogennych.	ARL_K2_W02, ARL_K2_W04, ARL_K2_W05, ARL_K2_W06	Egzamin pisemny

Kod	Efekty uczenia się dla zajęć w zakresie	Efekty uczenia się dla kierunku	Metody weryfikacji osiągnięcia efektów uczenia się dla zajęć
Umiejętności - Student/ka:			
U1	potrafi użyć swej wiedzy do rozwiązywania problemów szczegółowych archeologii epoki kamienia	ARL_K2_U01, ARL_K2_U02, ARL_K2_U03	Egzamin pisemny

Treści programowe dla zajęć

Lp.	Treści programowe dla zajęć	Efekty uczenia się dla zajęć	Formy zajęć
1.	Tzw. rewolucja górnego paleolitu, czyli Homo sapiens kontra nenadertalczyk	W1, W2, U1	Wykład
2.	Geneza kultury pucharów lejkowatych, czyli wyobrażenia archeologów na sprawę przemian kulturowo-społeczno-gospodarczych, jakie doprowadziły do powstania tego ugrupowania	W1, W2, W3, U1	Wykład
3.	Fenomen megalityzmu — formy, przejawy, znaczenia	W1, W2, W3, U1	Wykład
4.	Dynamika rozwoju społeczności łowiecko-zbierackich - innowacje technologiczne i strategie utrzymania	W2, U1	Wykład
5.	Człowiek a środowisko w paleolicie i mezolicie - interakcje i modyfikacje	W2, U1	Wykład
6.	Początki cywilizacji neolitycznej. Geneza, początki i rozwój neolitycznych megamiast	W2, W3, U1	Wykład
7.	Rozwój społeczności neolitycznych Bliskiego Wschodu	U1	Wykład
8.	Eneolit i eneolityzacja - wielokierunkowość przeobrażeń społecznych i gospodarczych w IV - III tys. BC w Europie.	W1, W2, U1	Wykład
9.	Sieci powiązań kulturowych w IV i III tys. BC w Europie.	W1, W2, W3, U1	Wykład
10.	Kształtowanie się struktury genetycznej Europy: integracja perspektywy biologicznej i archeologicznej na przykładzie III tys. BC w Europie.	W1, W2, W3, U1	Wykład
11.	Struktura asortymentowa, pochodzenie oraz chronologia surowców egzogennych wśród neolitycznych społeczeństw Europy.	W3, W4, W5	Wykład
12.	Aktualny stan badań nad identyfikacją źródeł oraz recepcją surowców w środowisku społeczności młodszej epoki kamienia w Europie. Transalpejskie, transsudeckie oraz transwołyńskie szlaki dystrybucji.	W3, W4, W5	Wykład
13.	Zarys koncepcji interpretacyjnych na temat przejmowania i użytkowania „importu” surowcowego wśród społeczności Europy dobie młodszej epoki kamienia (koncepcja przyrodniczo-ekonomiczna versus koncepcja kulturowo-procesualna).	W6	Wykład

Informacje dodatkowe

Forma zajęć	Metody i formy prowadzenia zajęć
Wykład	Wykład z prezentacją multimedialną wybranych zagadnień

Forma zajęć	Warunki zaliczenia zajęć
Wykład	EGZAMIN PISEMNY, prowadzony przez co najmniej dwóch dydaktyków (zagadnienia przekazują wszyscy prowadzący) W celu uzyskania pozytywnej oceny, student/ka musi wykazać się pogłębioną znajomością treści omawianych na wykładzie. Skala ocen z zastosowanym rozkładem procentowym: bardzo dobry (bdb; 5,0): osiągnięcie zakładanych efektów uczenia się minimum 90% dobry plus (+db; 4,5): osiągnięcie zakładanych efektów uczenia się minimum 80% dobry (db; 4,0): osiągnięcie zakładanych efektów uczenia się minimum 70% dostateczny plus (+dst; 3,5): osiągnięcie zakładanych efektów uczenia się minimum 60% dostateczny (dst; 3,0): osiągnięcie zakładanych efektów uczenia się minimum 50% niedostateczny (ndst; 2,0): brak osiągnięcia zakładanych efektów uczenia się

Literatura

Obowiązkowa

1. Kruk J., Milisauskas S., Rozkwit i upadek społeczeństw rolniczych neolitu, Kraków 1999 (wybrane fragmenty).
2. Kruk J., Wzory przeszłości. Studia nad neolitem środkowym i późnym, Kraków 2008 (wybrane fragmenty).
3. Krzak Z., Megalithy Europy, Warszawa 1994 (wybrane fragmenty).
4. Nowak M., Drugi etap neolityzacji ziem polskich, Kraków 2009 (wybrane fragmenty).
5. Rzepecki S., U źródeł megalityzmu w kulturze pucharów lejkowatych, Łódź 2011 (wybrane fragmenty).
6. Kabaciński J. The Past Societies, vol. 1, 500 000-5,500 BC, Warszawa, 2017 (wybrane fragmenty).
7. Kozłowski J. K. Wielka Historia Świata, T. I, Świat przed "rewolucją" neolityczną, Warszawa, 2004 (wybrane fragmenty).
8. Papagianni D., Morse M.A. Neandertalczyk odkryty na nowo. Współczesna nauka pisze nową historię neandertalczyków, Warszawa, 2022 (wybrane fragmenty).
9. Włodarczak P. (red.), The Past Societies. Vol. 2, 5500-2000 BC, Warszawa 2017, Institute of Archaeology and Ethnology, Polish Academy of Sciences (wybrane fragmenty).
10. Müller J., Rassmann K, Videiko M., Trypillia Mega-Sites and European Prehistory 4100-3400 BCE (= Themes in Contemporary Archaeology, vol. 2), London and New York 2016, Routledge (wybrane fragmenty).
11. Bartz W. , Chachlikowski P., Kukuła A., Matusiak-Malek M., Mazurek H. 2024. Provenance studies of basaltic tools from the Polish Lowlands in the light of geochemical and mineralogical studies, Archaeometry, 66, s. 1 - 29.
12. Borowski, M. 2019. Rola petroarcheologii w badaniach nad młodszą epoką kamienia na Śląsku, [w:] M. Furmanek (red.), Pierwsi rolnicy i hodowcy na Śląsku. Dialog interdyscyplinarny, Wrocław, s. 387-422.
13. Chachlikowski, P. 1996. Ze studiów nad pochodzeniem i użytkowaniem surowców importowanych w wytwórczości kamieniarskiej społeczności wczesnorolniczych Kujaw, [w:] A. Kośko (red.), Z badań nad genezą regionalizmu kulturowego społeczeństw Kujaw, Poznań-Inowrocław, s. 121-153.
14. Cholewa, P. 2014. Rola sudeckiego zaplecza surowcowego w kamieniarstwie neolitycznym na Śląsku. Studia Archeologiczne XXXIV, Wrocław (wybrane fragmenty).
15. Pétrequin, P., Cassen, S., Errera, M., Klassen, L., Sheridan, A., & Pétrequin, A. M. (Eds.). 2012. Jade. Grandes haches alpines du Néolithique européen. Ve et IVe millénaires av. J.-C. Les cahiers de la MSHE C.N. 1-2. Presses Universitaires de Franche-Comté et CRAVA (wybrane fragmenty).
16. Pétrequin, P., Gauthier, E., & Pétrequin, A. M. (Eds.). 2017. Jade. Objets-signes et interprétations sociales des jades alpins dans l'Europe néolithique. Les cahiers de la MSHE C.N. 3-4. Presses Universitaires de Franche-Comté et CRAVA (wybrane fragmenty).
17. Přichystal, A. 2013. Lithic raw materials in prehistoric times of eastern Central Europe. Masaryk University, Brno (wybrane fragmenty).

Dodatkowa

1. Shea J.J. The unstoppable human species. The emergence of Homo sapiens in prehistory, Cambridge, 2023 (wybrane fragmenty).
2. Renfrew C., Bahn P. Archeologia. Teorie, metody, praktyka, Warszawa, 2002 (wybrane fragmenty).
3. Mester, Z. (edit.) 2013. The lithic raw material sources and interregional human contacts in the Northern Carpathian regions, Kraków-Budapest (wybrane fragmenty).
4. Szydlowski, M. 2017. Użytkowanie surowców skalnych na obszarach glacialnych Polski w neolicie i początkach epoki brązu, Gdańsk (wybrane fragmenty).
5. K. Kristiansen, G. Kroonen, and E. Willerslev (eds), The Indo-European puzzle revisited. Integrating archaeology, genetics, and language, Cambridge 2023 (wybrane fragmenty).

Nakład pracy studenta i punkty ECTS

Rodzaje zajęć studenta	Średnia liczba godzin* przeznaczonych na zrealizowane rodzaje zajęć
Wykład	30
Przygotowanie do zajęć	10
Czytanie wskazanej literatury	30

Przygotowanie do egzaminu	30
Łączny nakład pracy studenta	Liczba godzin 100
Liczba punktów ECTS	ECTS 4

* godzina (lekcyjna) oznacza 45 minut

Efekty uczenia się dla kierunku

Kod	Treść
ARL_K2_U01	Absolwent/ka potrafi samodzielnie wyszukiwać, gromadzić, analizować, oceniać, selekcjonować i integrować informacje z wykorzystaniem różnych źródeł oraz formułować na tej podstawie krytyczne sądy na gruncie archeologii
ARL_K2_U02	Absolwent/ka potrafi samodzielnie stosować i rozwijać umiejętności badawcze w zakresie: analizy prac innych autorów, tworzenia syntez różnych idei i poglądów, doboru metod i konstruowania narzędzi badawczych, które mają pozwolić na oryginalne rozwiązywanie złożonych problemów w zakresie archeologii połączone z ich opracowaniem i prezentacją
ARL_K2_U03	Absolwent/ka potrafi samodzielnie zdobywać wiedzę archeologiczną i poszerzać umiejętności badawcze oraz podejmować autonomiczne działania zmierzające do rozwijania zdolności i kierowania własną karierą zawodową
ARL_K2_W01	Absolwent/ka zna i rozumie w stopniu pogłębionym przedmiotową i metodologiczną specyfikę nauk humanistycznych, którą potrafi twórczo stosować w archeologii
ARL_K2_W02	Absolwent/ka zna i rozumie w stopniu pogłębionym szczegółową terminologię archeologii
ARL_K2_W03	Absolwent/ka zna i rozumie w stopniu pogłębionym teorię, metodologię i metody badawcze z zakresu archeologii
ARL_K2_W04	Absolwent/ka zna i rozumie w stopniu pogłębionym wiedzę archeologiczną prowadzącą do specjalizacji w obszarach badawczych archeologii pradziejowej i średniowiecznej, orientalnej i antycznej, a także dziedzictwa archeologicznego
ARL_K2_W05	Absolwent/ka zna i rozumie w stopniu pogłębionym powiązania archeologii z innymi dyscyplinami z obszaru nauk humanistycznych, społecznych, przyrodniczych i ścisłych, pozwalające na integrowanie perspektyw badawczych właściwych dla badań interdyscyplinarnych
ARL_K2_W06	Absolwent/ka zna i rozumie w stopniu pogłębionym współczesne osiągnięcia archeologii w poszczególnych ośrodkach i szkołach badawczych
ARL_K2_W08	Absolwent/ka zna i rozumie w stopniu pogłębionym metody gromadzenia archeologicznych zasobów źródłowych, zarządzania nimi i przetwarzania za pomocą dostępnych technik badawczych